

კოტე მესხი

ბ ე ნ ე ფ ი ს ე ბ ი :

კოტე მესხისა 26 თებერვალს

1. ხალხის სიკეთე

2. სიკუდილი ნაპოლეონისა
(ამ ნომერშია დაბეჭდილი)

ნ. გვარამის ღი. ივანიძის 27 თ.

დღენი ჩვენი ცხოვრებისა
უკანასკნელი წარმოდგენა 27 თებ.

ს ა მ შ ი ბ ლ ი

ლასაწყისი საღამოს 8 საათზე
რეჟის. ვლ. ალ.-მესხიშვილი

1910 სათეატრო სალიტერ. კვირეული ჟურნალი № 9

1910 წ.

შანი 10 კახიკი

26 თებერვალი

შინარსი: ჩვენე თუ ვუშველით ჩვენ თავს—მეთაური; დღე და ღამე, ღექსი დღეეუ მკერელის; მუსწად ტრაგედია, მ. დადგამის; დაჯგუჯეუალი, ნ. ღორთქიფანიძის; ამონავეესი, თამა ზუსისი; რწმენის სფელაფთან, ღექსი ფმაველასი; თეატრის წმინდა მოვალეობა სოფელში, მერცხლის; * * ღექსი, იმერელი ქალის; დრამის მოვლე ისტორია, ნარვილის; სიკვდილი ნაზღოენის, ზეუს, თარგ. გრ. აბკელიასი; * * ნაწვეუტ-ნაწვეუტო, გიორგი ფლტხოველის; * * გ. შახანდის; მკერელის მასპინძლობა, ვ. ურუშაძის; * * ღექსი, გ. ი. ტაბის; ჩვენი მსხიბი; ქართული თეატრი, Ro-Ben-ის; მუხბეულას სტენ; სათეატრო ამბები; უცხოეთის თეატრი, Artemius -ის ღექსი, ი. მუკდამიძელის.

რედაქციისაგან დამოუკიდებელ მიზეზთა გამო ამ ნომრისათვის მომზადებული წერილი „ფრიდრიხ შოპენი“ სურათით—ვერ დაიბეჭდა, შემდეგ ნომერში მოვითავსებთ.

თეატრი & ცხოვრება

სათეატრო-სალიტერ. კვირეული ჟურნალი

ერთის წლით დამატებიანად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ. თითო ნომერი 10 კ. ფულის ვადახდა შეიძლება ნაწილ-ნაწილადაც: ხელის მოწერის დროს 2 მან., დანარჩენიც ორ ნაწილად.

ადრესი: Тифлисъ, Конт. Груз. Драм. О-ва. ред. „Театри да Цховреба“ Тос. Зах. Имедашვიли.

ნინო შიოს ასული დავითაშვილი

26 თამაშვალი

ჩვენვე თუ ვუშვე- დიდი ხანია განქრ-
ლით ჩვენს საქმეს. ის დრო, როდესაც
ზეცა მანანით აჯილოდებდა ადამის ძით: ჩვენს
დროში ასეთი რამ აღარავის სჯერა...

ასეთი რწმენა მით უმეტეს უარსაყოფე-
ლია დღეს, ლითონის ბატონობის ხანაში.

ეს ძვალბილში უნდა გაითქვიფონ ჩვენი
თეატრის მესვეურებმა და გულში ღრმად
ჩაიქლიონ სცენის მუშაკებმა, თუ უნდათ მუ-
დამ სხვათა ხელშემყურებელნი არ იყვნენ...

ნურავის ექნება იმედი, რომ ქართული თე-
ატრის მუშაკმა დაუმსახურებლად მიიღოს—ირ-
გოს რამე საზოგადოებისაგან!..

თვითონ მსახიობი ისე უნდა მოეპყრას
თავის სამსხვერპლოს, იმ ტაძარს, სადაც მსა-
ხურობს, რომ საზოგადოების პატივისცემა, ნდო-
ბა და თანაგრძნობა დაიმსახუროს... ერთხელ
გვითქვამს და კიდევაც ვიმეორებთ, რომ ქარ-
თული სცენა უნდა აშორდეს ქველმოქმედებით
საზრდობას... გასულმა სეზონმა ბევრი მწარე
გაკვეთილი მოგვცა. წარსულის ყოველი შეც-
დომა უნდა გაითვალისწინონ ახალმა გამგეო-
ბამა და თვით მსახიობთაც,—თუ დღეის ამის
შემდეგ კიდევ სელი-ხელ ჩაიკლებით იმუშავე-
ბენ,—რომ შემდეგში თუ იმდენს ვერ ფუს-
ძლებენ მომავალ მსახიობთა აღსაზრდელად ფული
გაიღონ, თვითონ მაინც არ დაიმშენ...

და რომ იმშვიდნ, ამაში ბრალი თვითონ
მსახიობთვე მიუძღვით, სხვას არავის...

არც ერთ საქმეში არ არის ისე ძლიერ
შეუწყნარებელი მუქთახობობა, გაურჯელო-
ბა, უმეცადინეობა, უსაქმობა, როგორც თეა-
ტრის საქმეში... სწორედ თეატრის საქმეში—
მსახიობმა ყოველი წუთი გონების განვი-
თარებას, კოდნის შექმნას უნდა შესწიროს...

ღრამ. საზოგადოების კრებაზე ერთმა სთქვა:
ჩვენი თეატრის ფეხზე დაყენებას მსხვერპლი
უნდა შევწიროთო და ამ სიტყვებით ნივთიერი
მხარე იგულისხმა: ჩვენ ამ სიტყვებს მეორე
მხარეს დაეუმატებთ: დიად, მსხვერპლი უნდა
შევწიროთ, მაგრამ იმდენად ნივთიერი არა, — ერ-
თხელ და სამუდამოდ უნდა დაიგმოს და განი-
წყინდოს ჩვენს თეატრში დაკუბებული შშორი,
გაიწყინდოს იმ ელემენტებისაგან, რომელთაც

ხელოვნების ტაძარი პირად გამოსარჩენ წყაროდ
დაუსახავთ...

ახალმა გამგეობამ ამ თავითვე უნდა გამოი-
ჩინოს მოქალაქეობრივი გამბედაობა, დაადგეს
მტკიცე ზღას და გვერდი აღუქციოს რყევას, შენ-
ჩემობას, ჰო-არაობას და გასწიოს იმ მიზნი-
საყენ, რომლისაკენაც საზოგადოდ ხელოვნე-
ბისა და კერძოდ ჩვენის თეატრის განახლების
იღვთა მოუწყოდებს... დაე, თუნდა ამას მსხვერპ-
ლად შესწიროს ზოგიერთ „დღედაბოძთა“ ეგოიზ-
მი, პირადი თავმოყვარეობა, კერძო ინტერესი...
დიად, ამ გზით თუ ვუშველით ჩვენს საქმეს!..

დღე და ღამე

ჰო, მიყვარს დღე, მზის სხივებით
გაბრწყინებული,
გარს ცხოვრება რომ ბოხოქრობს,
აღლევებული;
ამოძრავებს, ამოქმედებს
ყოველს სულიერს:
დიდს და მცირეს, კაცს და პირუტყვს,
სუსტსა და ძლიერს.

* *

მაგრამ უფრო მიყვარს ღამე,
მშვიდი და წყნარი,
ციდან კრძალით რომ დაგვექერის
მთვარე, ნარნარი,
და გარეშეში მღუმარება
გამეფებულია,
თითქო ქვეყნად თვით სიკვდილი
დამკვიდრებული!

* *

დღე ჟამია სიცოცხლისა,
მარად მღელვარის,
უძლორისა ცვალებადის
და წარმავალის
და ღამე-კი სიკვდილისა,
უცვალებელის,
საუკუნის, გარდღვალის,
ყოველის მძლველის!

* *

მეც, ცოცხალსა, ცოცხალი მზე
თუ კვლავ მადღვებებს,
საარსებო ბრძოლისათვის
მიწვევს, მამნევევს,
მომაკვდავი, მკედარ მთვარისა
მზერით რომ ვტკებმი,
დამშვიდებით ველი იმ წამს,
რას თვით მოვკვებმი!...

ლიქაძე

შესყდა ტრაგედია!

(ვ. თ. კომისარჟევსკაიას ხსოვნას)

ვაჭკრა სიცოცხლე,

მემოქმედების ცეცხლით აღზნებული, მშვენიერი, მაგრამ კლევია-ძიებით და ღრმა ეჭვებით დატანჯული სული უშფოოდ დაძრწის და ეძებს თავის საყუდელს.

ამაო, ამაო!

ის აღარ არის,—სიკვდილმა შთანთქა, ხელოვნებას ქეშმარიტი ქურუმი გამოჰკლიჯა უმოწყალოდ...

ამბობენ, სიკვდილიც ისევე მშვენიერია, როგორც სიცოცხლეო.

ვინ იცის?!

მაგრამ, არა! მისი სიკვდილი ძნელი იყო, შეუსაბამო, წარმოუდგენელი: ყვავილის ჩირქი სდიოდა და კანსა ჰყვლეფდა...

შემადრწუნებელი სიკვდილია.

ჩუშმა, უსიტყუო მწუხარებამ დაჰკოდა გული. ვაშრა ცრემლები.

ის აღარ არის, აღარ არის!...

მოვა სხვა, ახალი მსახიობი, ახალი ნიქი; მაგრამ ის აღარ მოვა; ვაჭრა, თან ჩაიტანა თავისი შემოქმედება, აღარაფერი დარჩება მისგან, ვარდა მოგონებისა, რომელიც ღროგამოშვებით გაიელვებს ჩვენს შავ-ბნელ ღამეში...

მსახიობი არ არის მწერალი ან მხატვარი, რომელთაც ძალუბთ დაუტოვონ შთამომავლობას თავისი ნაწარმოები; მსახიობი არც მექანდაკეა, რომელიც ოსტატური ხელით ჩამოჰქნის და სულის შთაბერავს მარმარილოს,—მოკვდება იმ ღრმა რწმენით, რომ მან საშვილის-შვილოდ განძი დასტოვა...

არა, მსახიობი არც ერთს წააგავს, არცა მეორეს და არც მესამეს.

მან შექმნა თავისი და **ბეატრისა**, ამაყი **ნორა**, გულზვიადა **ივდიითი**, მაგრამ არაფერი დაგვიტოვა აქ, თავისი ქმნილი თანვე ჩაიტანა შვე სამარეში.

მთელი სიცოცხლე მოუსვენრად დაძრწოდა, ახალ გზას ეძიებდა, ჰქმნიდა, ასულდგმულეზდა თავის გამირებს, იტაცებდა მაყურებელს და ჩვენთვის უცხო, მშვენიერი ხელოვნებისაკენ გვითითებდა იგი.

გრძნობდა კი, რომ ყოველივე ეს მარტო-ოდენ მისით საზრდობდა, მისით იყო ცოცხალი?!

გრძნობდა კი, რომ მისი სიკვდილი მოგონებათა სამყაროში გადააფრენდა მის შემოქმედებას?!

ოჰ, კარგად გრძნობდა!.. მშვენიერად იცოდა!..

აქ არის მსახიობის ტრაგედია!..

„ჩემს მოწოდებას რომ ვუფიქრებდი, ცხოვრება ვეღარ მაშინებს“,—ავტოგრაფი ვ. თ. კომისარჟევსკაიასი.

ანტონ ჩეხოვი! რა რიგ ეთანხმება მწერლის სიტყვები მსახიობის ცხოვრებას!..

მას წილდა ხვდა მუღმივი ეჭვი, კლევია-ძიება, სიხარული და მარცხით გამოწვეული სევდა-კაემანი.

მისი ცხოვრება განუწყვეტელი ტრაგედია იყო, მაგრამ აქ,—სწორედ აქა ჰპოვებდა იგი ბედნიერებას და სიხარულს...

მაშ რისა უნდა ჰშინებოდა მის ფაქიზს, ჩვილს,—მეტად ჩვილს არსებას?

მისი მოწოდება ხომ ცხოვრება იყო,—ცხოვრება, ხელოვნების სხივით გაბრწყინებული?

მაგრამ უეცრად სენმა შეიპყრო, დაამახინჯა, მოჰკლიჯა თავის საყვარელს კერას, გონება გაუცივა, გული შეუხუთა ამ მულამ ცხოველ არსებას!

დაღუძმა ენა, ფრთა შეეკვეცა მკვირცხოცნებას, შესწყდა მხურვალე გულის ცემა!

და მსახიობის სათუთი ტრაგედიაც შესწყდა!...

* * *

ბაღს ვარდი აქვს, ცას—ვარსკვლავი, მთელ ქვეყანას—გაზაფხული!

მე კი ჭაბუკ მოტრფილავს—ტკბილ მტანჯავი სიყვარული.

მე მისი ვარ, იგი ჩემი, არ გვიძს ყოფნა ჩვენ ცალ-ცალად,

უმისობა დამაღონებს, ტკბილს შემამსვენებს შხამ-სამსალოდ...

ი. მჭედიაძე

დაჭენა ყვევილი...

დაქენა ყვევილი. გამხმარიყო მაინც!

ბულბული ზარს იტყობდა, ერთს ამოიკენე-სებდა, ერთს შეკრთებოდა ბალი, ბუჩქის შტო იტრებდა, და მოწყვეტილი ყვევილი დაღობ-ბამდისა-კი ყველას მიავიწყდებოდა.

ცა ისევ ცვარს დააყრიდა ადგილსა იმას, მზე სხივებით შეეხებოდა ბუჩქს—და ბუნება შექმნიდა სხვა ყვევილს, კოცხალს და ღამაზს.

დაქენა ყვევილი. ჩამოკეცილი ფოთლები კიდევ ავრცელებს სურნელებს და გულსა ხედება ისრებად. ბულბული კენესის განუწყვეტილივ, სტირის ბალი, თრთის მწუხარებით შტო სულთა ბრძოლის მაცულებელი... ბუჩქი ავად არის... მზე გზავნის სხივებს, მაგრამ ვერ აცოცხლებს მიმკნარ ყვევილსა, ცვარი ვერ აღბობს, მიწა ვერ ჰკვებავს.

დაქენა ყვევილი. გამხმარიყო მაინც!

გამხმარ-გაამტვერებულ ყვევილის ძირზე ახალი ცხოვრება გამეფდებოდა.

6. ლორთქიფანიძე

ამონაკენისი

სუთი გრძნობა მაქვს, ყველა თან დამაქვს: ვხედავ თვალით... მითხარით, რისთვის მჭირია?—მუდამ ცრემლები, მუდამ ვტირია!

ვისმენ ყურებით... დამემღერებით, განა, რო ვითხრათ—სჯობს არ მესმოდეს!—უნდა კენესოდეს საბრალო გული, ამდენ ვაებით მარად ჩაგრული!

მაქვს ყნოსვის გრძნობა... რათ არ იმზობა, ოდესაც ყნოსავ ამდენს სიღამამღეს?! საბრალო გული, შეწუხებული ელის სიღამამღეს!

მაქვს გემოვნება... სულ ვნება, ვნება! ვგრძნობ სიმწარესა, გულ-მწუხარესა არც ერთ-ხელ სიტკობა, არც ერთხელ სიზაბო. მუდამ მას ვჭივი, ამას ვაკვივი!

მეხუთე გრძნობა, — გრძნობა შეხების... რას შეეხების ჩემი არსება, რო მუდამ ვნება არა მოჰქონდეს?... სჯობს, სულ არ მქონდეს! ბრამასა თვალებით, ყრუსა ყურებით, ყნოსვა შეღახულს, გემო ვაღანძიდულს და შეხების გრძნობა დეკარგულს—ეგ სუთი გრძნო-

ბა, მითხარით—ნეტარ რათ დამებადა, რისთვის მჭირია?—ყოველი ჩემთვის ავი-ჭირია!

ყველა ესენი შესჩენიან გულს, გრძნობათ საღაროს,-- რომ ივალალოს!..

როს შემოვძახებ მე „ვარხალალოს?!..“

თომა პუსა

რწმენის საფლავთან...

Этой рокъ лишитъ меня всего и чести, и свободы!..

А. Полежаевъ

სოფლის შავ ბედით შეძრწუნებული, შავს უფსკრულისკენ მიჰქრის გონება: იკენესი გული, ლახვარ-სობილი, მღელვარე სული ზარს ეკონება!.. აზვირთებული გრძნობა მკერდს არხვეს, მიწყდება ძარღვი მაცოცხლებელი; ჩემს ჩამკვდარს რწმენას მწარედ ღაღადებს, სულთქმის დელილი ცრემლებით სველი:

„კიბულ-დენილი ადამის შვილი

ბედმა გამრიცა... დამგმო სოფელმა, შევიგებული, ჩირქმოცხებული, გამწირა სატრფომ, გულის მფლობელმა... ტილ-დაწამებულს, ტანჯულ-წამებულს დუშმნის აჩრდილი თავს დამხარხარებს, და დაობლებულს, სულს გაქსუებულს, ზრახვა მითრგუნავს იმედის კარებს!“

ღაღადებს მწარედ სულთქმა მღელვარე, და სოფლის მწირი, სვით განაწირი, რწმენის საფლავთან ესტირი მწუხარე!..

ვ. ფშაველა

თეატრის წმინდა მოვალეობა სოფელში

ჩვენ გლეხი ყოველმხრავ უხუცესო მღვამ-რეობასა: მისი ეთფნა სიეთა უხუცესო და სსმწუ-სხრთ არ იქნებოდა, რამ მას ცოტად მაინც ჭქო-ნადა განუათარებულა თავისი ცხოვრება. თუ ღრმად ჩაუკვირდათ, ქართველი გლეხი ისევე ადამიანის ბავშურ ხსნის მღვამეობასაში ამოთვება, ავი და კარგი ვერ კაურჩევა ერთმანეთისაგან. ზოგაერთე-ბის ჩსჯავამა გასეთებში ხომ ეერთა სქენა წაადო. მართადა „საქართველო იუიდავა“, მაგრამ ყუაიტ-

მა და ტიმოთეუმც წაიკითხეს ეს „მადლა“, „ადამ-
 შოთიკებელი“ სიტყვებით დაწერილი „დრამა“ ახრა?
 და თუნდაც წაიკითხონ, ხომ ვერას გაიგებენ ამ
 წერილებიდან გლეხები, რადგანც ეს წერილი „მა-
 დლა“ ადმინანის დაწერილია. ჩვენც სწორედ ეს
 გვღებავს: ბევრს ვეკრათ და არაფერს ვაკეთებთ.
 ჩვენ ვაღად გვაძიებს განვავითაროთ გლეხი. ამ შემ-
 თხვევაში გაცხეთი, მით უმეტეს ახლანდელი გაცხეთი,
 ვერ განავითარებს გლეხს, რადგანც გლეხის ენა
 წმინდა ქართული ენა და გაცხეთი კი «თხმ-
 ლურ» ენაზე დაწერილი... გლეხის განსავითარ-
 ებელ სპეციალურად დღევანდელს ჰინობებში
 უმთავრესად თეატრი უნდა ავლიშნოთ, რადგანც
 მხოლოდ მას შეუძლიან გლეხის გამოყვანა წველი-
 დაიან.

თუ ჩვენ არ შეგვიძლიან გამოვიქნებოთ გლეხის
 ასეთი გზა-დანეულებას წამალი, მიუხაძით რუსებს,
 რომელთაც მოსკოვში დაარსეს სასტრისტო ჯგუფი;
 ამ ჯგუფს ვაღად აქვს საფეხლებითი გამოართოს
 სოფლებში საგლეხო წარმოდგენები; ამ წარმოდგე-
 ნაზე უნდა ითამაშონ გლეხთა შესაფერი ზიესები
 განსაკუთრებით გლეხებისათვის... თუმცა საფეხ-
 ლებით ჩვენი არტისტები მიდიან ხოლმე სოფლებ-
 ში, მაგრამ მათი მოგზაურება და თამაში ამ მაზ-
 ნის შეუფერებელია. მოსკოვში-კი, როგორც შე-
 ვათა ვისთქვით, სულ სხვა ახრი აქვს ჯგუფი.
 თეატრს-კი გლეხებისათვის ისეთი დადი მზა-
 შენება აქვს, როგორც მზეს ქვეყნისათვის. ამი-
 ტომ შე ვეტყვი ქართველი ერის კეთილის მსურ-
 ველით; აქვითილი ამთა უდანიისა შინა“ და სჯი-
 რთა სჯიში შეუდგეთ წმინდა მტნებსა, რომელიც
 მოგვიწოდებს ერის კეთილდღეობისათვის.

მერცხალი

* *

ბევრი მინახავს შვიი დღე,
 სიმწრისა ცრემლი მდენია,
 ბევრჯელ შევბოიარ ავ ბედსა,
 გულს მომღებია გენია,—
 მაგრამ მომვალის ნუგეში
 არ გამჭრობია აროდეს,
 მწამს, ბნელესა დასძლევს სინათლე,
 რომ შევებით სული ლაღობდეს...
 გულს ნუ შეგვიკრობს ზაპთარი,
 საცაი გაზაფხულდება,
 და გაძირტული ბუნება
 საამოდ აღიღანდება!..

იმერელი ქალი

გ. ვ. გედევანოვი

25 წლის სსსრკში მოღვაწეობის გამო ქართულს და სომხურს სტენებსე

დრამის მოკლე ისტორია

ბლავტუსი, ტერენტიუსი და სენეკა.

ტიტუს ბლავტუსი იყო რომაელების შესანიშ-
 ნავი შწრალი კომედიებისა. დაიბდა 254 წ. ქ.
 წ.-გად. 184 წ. ზღავტუსი ვერ დაიკვებდა თა-
 ვის დადებულის ჩამომავლობით; იგი კარვანის იყო
 მისხიობად; ერთხანად გამდიდრდა კადეც; მაგრამ
 ბედმა მღე უმუხითა და გავატრდა, გაღარბდა;
 აქამდის მივიდა იმის სჯემე, რომ შეზურეს დაღურად
 ჭჭუქლდა. იმის სსკელით ცნობილი იყო 130-მდე
 ზიესა, მაგრამ მსწავლეულმა ვარრონმა (116—27)
 აქედან მხოლოდ 21 კომედია იცნო ზღავტუსის
 კაღმით დაწერილად; დანარჩენები ტყუელად ატა-
 რებდენ მის სსკელს.

ზღავტუსის კომედიების დანიშნულება იყო გა-
 ერთო მჭურებულნი; ამის მართლაც მსკეხიარად
 ახერხება ზღავტუსი მით, რამ მისი სწარმოებო
 სხეე იყო კომიკურის ადვალეობით, დაუმეტრელი
 წყარო იყო სიტყვა-მოსწრებულობისა; ამის გარდა
 მოხერხებულად ჭქინდა ხოლმე ვაღაერული სიტყვა მ-
 შინდელ რომელთა ცხოვრების ვითარებაზე, ძლიან
 შევირცხლი დაღოკება და მრავალფეროვანი რიტ-
 ში ჭხიბლავდა სხლს. უფრო შესანიშნავი კომედიუ

ბი ზღაგუტისის არის: ამფიტრო, ხულუღარაი, კანტუი და სხვანი.

პუბლიუს ტერენციუსი (მეტ სხელად „აფორაკელი“) 185—159 წ. ქ. წ.-დრამატურგ-კომიკი, როგორც კლდოცემა ამითის, კართავლან (აფრიკიანს) იყო მოყვანილი ტუკედ. ახლავზრდობაშივე განდა მონს რომელ სენატორის ტერენციუს ლუკანოსის; უკანსკრელმა გამოიჩინა ადამიანობა, ახლავზრდა მონს მისცა აზზრდა-კანსთლები, ბოლოს კანსთავისიყულა კიდეც მონობისკან. ტერენციუსი სიყვარული ზოტეო იყო თავის დროის არისტოკრატის და მეტობარი ზოტეოთ ძლიერ რომაელები-ს, როგორც იყო მავალითად, უმცროსი სენიბონი აფრიკელი. ტერენციუსი კარდაიცვალა სპორტუსეში მოგზაურობის დროს. მან დაგვიტოვა ექვსი კომედია. მათ შორის: ანდრა, ეურუსუს, ფორმიო და სხვანი.

ზღაგუტისისკან იმით განსხვავდება, რომ ტერენციუსის სიყვებო უფრო ხელოვნურად აქვს შემუშავებული, სსიათები მოქმედ ზირთა უფრო მკაფიო და გარკვეული და სიუცხოფო ფორმს; სსამგეოროდ ზღაგუტისზე ცაცილებით სკალები ძლიერია და სკალები ენა-მასვილი, მის ენაში ისე ცოცხლად არის შესხვილი გდმოგებულო თანამედროვე მძალდ სსოციალდობის სსლანზრავო კილო, რომ „ოკეოროთნი მისი მოწინააღმდეგენი ამტკიცებდენ, ვითამ მისი მფარვენი მძალდ სსოციალდობის წვერნი შეკლოდენო წკრამი. იმის ზიკუსეს გატყებით ვითხულობდენ არამც თუ ძველად, არამედ სსშუალ-სსუკუსობამან. ავრედვე ხშირად იქიან იღებდენ სსგრამატიკო მავალითებს.

ზღაგუტისის და ტერენციუსის კომედიების შინაარსს შეადგენდა ვიწრო ფერვლი ოჯახურის ცხოვრების, ამსხედ აშენებული სსვს და სსვს კომიკური მდგომარეობა-გარემოებანი. მოქმედ ზირებად გამოდანი არა სსოციალდო და სსსხელმწიფო მოფაწენი, როგორც ძველს ბერსულს კომედიამი, არამედ სსულ უზრდო კერძო ზირნი. ამათ არა აქვთ სსსხიცი კი გენიოს არისტოფანს ზოლოტიკურ დაციხვისი.

სწორედ ზღაგუტისის და ტერენციუსის კომედიები დაელო სსძირკვლად შემდეგში ახლს კომედიასც, ამათ იქონიუს ძალიან დიდი გავლენა ახალი თეატრის შექმნა-განვითარებაში. მკრამ ახლავ შემდეგ, ჭერ-კი მოყარსენიოთ მესამე დირს-შესანიშნავი დრამატურგო რომაელები—სენეკა.

ლუციუს სენეკა—ფილოსოფოსი—დაიბადა დასხლოებით 4 წ. ქ. წ. კორდუსში—ისპანიაში,

კარდაიცვალა 65 წ. ქ. შემდეგ, რომში შესწავლად რეტორიკა და ფილოსოფია; იმ. კალიგულას დროს მიიღო სენატორის წოდება. 41 წ. დელოფალის მესელინის ჩგინებით იმპერატორმა კლავდიუსმა განსიკეა ეენსულ კორსიკაზე, სიდანაც დააბრუნეს 8 წ. შემდეგ და დანიშნეს პრეტორად; ამსთანვე დელოფალმა ავრობინამ დანიშნა თავის შვილის ნერონის აღმზრდელად. სერონი რომ ტსტცხედ ავად 54 წ., სენეკა კარგს განწყობილებაში იყო მსთან და კითელს გავლენასც ახდენდა ახლავზრდა იმპერატორსზე. სერონისმც თავის მსრავ მდგობის ნიშნად სსვს წყალობათა შორის კონსულობა უბოძა (57 წ.). მკრამ მისმა მოწინააღმდეგეთა გაძიებობამ დაარღვია ის კითელი განწყობილება, რომელიც სუფივედა სერონის და სენეკას შორის. ფილოსოფოსი იძულებული განდა განშორებოდა სსსხლესც და სსოციალდო მოფაწეობასც (62 წ.). ბოლოს დააბრდეს სუთქმულობაში შინაწილობა და სიკვდილი მიუსაჯეს. თვითონვე განსხს მკლავი (ძარღვი გაიჭრა, რომ სისხლისკან დაცილოდეთ) და ისე მოკვდა ცხედ ვანაში.

ციცერონის შემდეგ რომელითა ფილოსოფოსებში შესანიშნავი ფილოსოფოსად ითვლება სენეკა. ამს კარდა იგი იყო მრავალ-ფეროვანი მწვერალი. მრავალი ნაწერი აქვს, როგორც ფილოსოფიურს თემებსზე, ავრედვე ფიზიკურს და სსბუნებისმეტყველო სსცენებსზე.

მან დასწერა სსტიარა — „აბოკლოცინტროზისი“ (ქ. ი. „გოვრად გააქტევეს“ — წინააღმდეგ „აბოთოზისა“, ქ. ი. დმერთად გააქტევეს). ეს იყო მწარე დაცინვა კარდაცული იმპერატორ კლავდიუსის.

სენეკა ამს გარდა იყო ზოტეო-დრამატურგიც. ეზიგრამების კარდა, მის ავუთვებუნ ათს ტრადედანს,—ერთად ერთი რომელი ტრადედიები, რომელთაც ჩვენს დრომდის მოფაწევათი. აო მათი სსსკვლები: ფელრა, ტრადა, მედა, ავამემონი და სსვანი.

როგორც ვხედვით, თვით სთაურები ტრადედიების ვკამებებუნ, რომ შინაარსი აღებულა ბერძენთა ისტორიიდან. ავუვე ითქმის ფორმის შესხეზბც; თუმცა ეტოთა, სენეკა ცდილობდა ფორმით უმჯობესი ტრადედიები ეწერნა, ვიდრე ბერსული იყო.

სენეკას ტრადედიებმც დიდი გავლენა იქონიუს შემდეგში, მეტადრე ფარსულ ცრუკლასიკურ მიზრთულების შექმნის დროს. **ნარვილი**

Настоящая пьеса, под заглавием „Смерть Наполеона“, переводъ Гр. Аббакиа, разрѣшена Намѣстникомъ ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА на Кавказѣ, для представлеиія на сценахъ края (отзывъ Канцелярїи за № 4573,—910 20 февраля 1910 года, Гор. Тифлисъ.

И. д. Предсѣдателя Комитета В. Колобовъ.

Секретарь Гусевъ.

სიკვდილი ნაკოლეონისა

ბიესა 1 მოქ. 5. ლუბანოვისა, თარ. გრ. აბაკელიასი.

მ რ ძ მ ე ლ ნ ი:

ნაკოლეონი.

ლაზ კახასი, ნაკოლეონის უკანასკნელი მდივანი.

მარშანი, კამერდინერი.

ანტომარკი, ექიმი ფრანგი.

გულსონ-ლოუ, ინგლისელი, წმ. ელენეს კომენდანტი.

ჯარის კაცი, ფრანგი.

ქ-ნი ბერტრანი.

ნაკოლეონის ოთახი ლონდონუკაში. სიღრმეში სამხედრო რკინის საწოლი, ზედ გლია ნაკოლეონის ლურჯი მოსახსამი; მარჯვნივ ბუხარში ცეცხლი ღვავის; ბუხრის ზეით ოქროს ჩარჩოებში კილია ორი პორტრეტი: მარჯვნივ ლუიზისა და რომის მეფისა. ბუხარზე საათი და რომის მეფის ბიუსტი. კედელზე კილია დიდი ვერცხლის საათი. იმავ გვერდზე საეარძელი და მაგიდა, ზედ წიგნები. მარცხნივ კედელზედ ვერძის რუქა, შუაში პატარა რგვალი მაგიდა. კედელთან, სადაც რუქა კილია, „კუშეტკა“, მის გვერდით მაგიდა წიგნებით, სამწერლო იარაღებით და ქალღლებით. ორი ლამაზი: მალალი, მწვანე აბაჟურით. ორი კარები, ერთი შემოსავალი დერეფანში, სადაც დარაჯობს ჯარის კაცი, მეორე ოთახში შემოსასვლელი. ორი ფანჯარა, საიდანაც მოჩანს ზღვა.

I

ნაკოლეონი, ლაზ კახას, მარშანი

ნაკოლეონი (ხას მკვიდისთან) ლაზ კახას, რასა მალავთ?

ლაზ-კაზ. არაფერს, ხელმწიფევე!

ნაზ. ლაზ კახას... ამხანაგო... ტყუილი არ იცით... მომეცით წიგნი! ზურგს უკან რად მალავთ?

ლ.-კაზ ხელმწიფეო... გვედრებით, ამ ქუქციან თხზულებას ხელს ნუ მოაპკიდებთ!

ნაზ. (ხელს გაუშვებს) საფრანგეთიდანაა, იქიდან ყველაფერი სასიამოვნოა... თითქმის მწუხარებაც... (გამოაჩამეგეს) აპ... მალინი, ჩემი დაუძინებელი მტერი—რაღვან ელიჩად არ დავნიშნე!—ვინ იცის, რეგებს არ დასწერდა ჩემზე? შეგიძლიათ გამოამართვათ, —ოცოტა დრო დამჩნა სასიცოცხლოდ, შეუძლებელია წვრიმალბეს ყურადღება მივაქციო. წიგნაკი საფრანგეთიდან იყო, ფრანგის დაწერილი. იმიტომ მოვაველე ხელი.

მარშანი თქვენო დიდებულებავ, თავს ხომ ცუდათ არ გრძნობთ? დავუძახოთ ექიმო?

ნაზ. თითონ მოვა. მარშან, მომიტა ყავა. (დაფუძრება)

მარ. თქვენო დიდებულებავ, ყავა მზად გახლავთ. გუბერნატორი გუდსონ იყო და თქვენი ამბავი იკითხა...

ნაზ. ჩემი დარაჯი. ოპ, როგორ აჩქარებს ჩემს სიკვილს!

ლ.-კაზ ხელმწიფეო, რა საჭიროა ასეთი სევდიანი ფიქრები? (ნაზოლეონი ენოსას ეყვას და მსწრაფად თავს მაინებებს)

მარ. თქვენო დიდებულებავ, ყავა ცუდია?

ნაზ. არ ვიცი. რაღაც სუნი სდის, ნამდვილი არ უნდა იყოს... კორეიზარი შირჩევდა, ყალბი არა მივიღო-რა! მარშან, ფინჯანი ბუნებითი ყავა, ძალას შემმატებდა... იყიდე ნამდვილი.. „მარტინელი“! თითონ მოამზადე..

მარ. (მოკრძალებით) ხელმწიფეო... ფული აღარ გვაქვს.

ლ.-კაზ (ხელში მისწვება) სიტრუეა, რას ამბობ?

ნაზ. ნუ მალავთ, მართალს ამბობს. (მარშანს) წაიდეთ, ერთი ვერცხლის ტასტი, გაყიდე!... მხოლოდ ოქროს არწივი მოხსენი.

II

იგინიევე, ქალბ-ნი ბერტრანი

ბერტრანი (მივა ნაზოლეონთან, დაიხიქებს და ხელზედ ეამბორება) კარგად გეძინათ ხელმწიფეო, სიცხე არ გაწუხებდათ?, გუშინ ისეთი დახურული ჰაერი იყო!

ნაზ. (თამაზე ხელს უსვამს) ჩემო ძვირფასო ბერტრან, ვიცი ჩემზე ზრუნავ! ბავშვები რას შერებთან? (ბერტრანი ფეხს მოუჭვება)

ბერ. ბავშვები — ყველგან ბავშვებია! არ ვიცი ისეთი ადგილი, ისეთი ჰავა, ისეთი მდებარეობა, სადაც ისინი მზიარული და ბედნიერი არ იყვნენ.

ნაპ. როგორ არის პაწაწინა ფრანგი, გუდსონ ლოუს ნება-დაურთველად კუნძულზე რომ იშვა!

ბერ. ჩემი პაწაწინა ნაპოლეონი? ცოცხალია, ჯანმრთელი, სწავლობს სახელს თვისი დიდებული მფარველისას და დასაწყისს „ნა“-ს ლაპარაკობს კიდევ.

ნაპ. სანამ შეისწავლიდეს „პო“-„ლე“-„ონ“-ის თქმას, ცოცხალი აღარ ვიქნები, ჩემო საბრალო ბერტრან!

ბერ. ხელოწიფეო, ნუ ამბობ ასეთს საშინელს სიტყვებს! ნება მოგვეცი, ჩვენ, ვინც თქვენ გახვეწივართ, გვიყვარდეთ, გივლიდეთ, გართობდეთ, დეე, განვლოს ხანმა და ტკბილად გინანიანოს, სანამ არ მოვა უკანასკნელი წამი... (დაჟეჟება მუხლებზე და წყნარად იტყვის) წამი განთავისუფლებისა.

ნაპ. კიე იგი სიკვდილისა!

ბერ. ეივე ხელოწიფეო! ვერც ტყვიებმა, ვერც ეგვიპტის სიციხე-პაპანაქებამ ვერც თოვლიან რუსეთმა ვერ დაგძლია და სიკვდილი არ გეწვია... ნუ თუ შეგხვდება იგი აქა, ჩვენს მყუდრო ბინაზე, ოქვენს ერთგულსა და სანდო მეგობართ შორის? არა, ხელოწიფეო, მე სულ სხვა განთავისუფლებას მოველი, მოველი სასწაულს.

ნაპ. სასწაულს! დაიხ, სასწაულს მეც მოველი... თითქოს სიზმარში... მე მოველი, საშინელი ტოდლები, რომელიც გარს გვარტყია, გაირღვევიან, როგორც მეწამული ზღვა ებრაელების ლტოლვის დროს და, გუდსონ ლოუს შეუმჩნეველად, მივალწვეთ იქ, სადაც აგრე მიგველიან. მე მჭევენება... კუნძულზე გამოჩნდება ჰაერში მტურავი ნავი, და ვაფრინდებით საყვარელ სამშობლოსაკენ... მე მოველი, წმ. ელენეს კლდეები გაირღვევიან, იქიდან გამოვა რაში. ზურგს მოვევლები და უვნებლად მიმაქროლებს ძვირფასს საფრანგეთს! სიზმრები! სიზმრები!..

ბერ. არა, არა! ჩვენ ჩაესხდებით გემში და უკან გამოაკვებით, ხელოწიფეო!

ნაპ. მაგრე, ჩემო კარგო, კეთილო ბერტრან, თქვენ ყოველთვის მაშხიარულებთ, იმედს მინერგავთ გულში! ღენერალი ბერტრანი ახლა სად არის?

ბერ. ჩემი ქმარი თქვენს ცხენს უვლის, ხელოწიფეო! ასე ამბობს, თქვენ დიდხანია არ გიმეზხავით და ცხენიც დაოჩნდებაო! (კულისეუბი მოისმის ყვირალი)

გუდსონის ხმა: ფრენჩ ღოც!

ჯარის კაცის ხმა თვითონ შენა ხარ ინგლისის ძალი!

ნაპ. გუდსონ ლოუ და ჩემი ძველი გვარდიელი სანტინი ჩხუბობს. (მარშის კარგებთან გაჩერდება)

გულ. (კულისეუბი) უნდა შევიდე...

მეორე ხმა ... არ შეიძლება!

ნაპ. (მარშის დაღლილი კალოთი) შემოუვი! (ბერტრანს) ძვირფისო ბერტრან, წადი ბაღში, ცოტა ხნის შემდეგ შეგიძლია მოხვიდე. (ბერტრანს ნაშაფიანს ხელზე ჰკოცნის)

ბერ. ხომ დამშვიდებული იქნებით?

ნაპ. ვეცდები, წადი, ჩემო ბავშო.

III

ივიკე, გუდსონ ლოუ

ნაპ. (ხელის ნიშნით კარგუბი გაჩერებს გუდსონს) კარებში გაჩერდით, აქ მხოლოდ მეგობრებს შეუძლიათ შემოსვლა! რა გნებათ?

გულ. ღენერალი ბონაპარტე...

ნაპ. მე ღენერალი ბონაპარტე ვარ მხოლოდ ჩემი გულადი საფრანგეთის ჯარებისათვის. თქვენთვის და მთელი ქვეყნისათვის-კი მე ვარ იმპერატორი ნაპოლეონი. რა გნებათ?

გულ. მე მივიღე ბრძანება...

ნაპ. ისინი, ვინც თქვენ ბრძანება მოგცათ, გაქრებიან აღამიანთა ხსოვნაში და ნაპოლეონის სახელი-კი, სანამ ვარსკვლავნი ზეცაში ბრწყინავენ, კაცთა გულის სიღრმიდან არ ამოიფხვრება! რა გნებათ, მოკლედ! ავად ვარ!

გულ. ვთხოვლობ, თქვენნი გვარდიელი კარლ სანტინი დაითხოვოთ..

ნაპ. რა დააშავა?

გულ. ინგლისელმა ჯარის კაცმა ბაღში ხე მოსჭრა და სანტინმა ამისათვის სილა გაართვა.

ლაზ-კაზ. მაშ რად სჭრიდა ხეს, აქ ისედაც ცოტა ჩრდილია.

ნაპ. ჩემო საბრალო ლაზ კაზას, თქვენკიდევ ეკითხებით რისთვის? იმიტომ, რომ იმ ხის ძირში ჯოჯოხეთურ სიციხისაგან მოქანცული იმპერატორი ნაპოლეონი ისვენებდა.

გულ. ეგ არ ვიცილი...

ნაპ. არ იცოდით? თქვენ? განა ათასჯერ მეტად არ გინახივართ იქა! ის ხე სამშობლო საფრანგეთის კოპიტის ხეს მაგონებდა!! (გულსოხს უნდა რადაცა სთქვას, ნაპოლეონი სეაითი შეაჩერებს) ემარა! რას უპირობთ სანტინს?

გულ. საფრანგეთში ვაგზავნი.

ნაპ. საფრანგეთში? თუ აგრეა, დიდის სიამოვნებით მოგცემთ, მაგრამ სანამ გაემგზავრებოდეს, უნდა ვნახო.

გულ. ეგ შეუძლებელია.

ნაპ. შეუძლებელია? (გულზე ხელს წაიფლავს) შეუძლებელია?! ახლავე აქედან გაეთიჩეთ! (ძაღური პნედა მოუფლავს)

IV

ივინიკე, გარდა გულსონისა, და ექიმი

ლაზ-კაზ. ექიმო! ექიმო, ჩქარა, იმპერატორს გული შეუწყუხდა.

ანტომარკი. (მოვარდება ნაპოლეონთან) ხელმწიფეო! ხელმწიფეო! (მსწრაფლად ზატარა ქაქაში „კაზაპუს“ ჩასხმს და ნაპოლეონს ტუჩების მიუტანს)

ნაპ. ანტომარკი, გმადლობთ, მალე ყველას გაგანთავისუფლებთ შეწყუხებისაგან.

ანტ. კარგი ამბავი მოგიტანეთ, გამხნევდით ხელმწიფეო, ჯერ კიდევ დიდებული დღეები მოგვლით... თუ...

ნაპ. თუ?

ანტ. (ჩუმად) თუ კვლავ საფრანგეთის ჰაერით სუნთქვას ეღირსეთ!

ნაპ. ოპ, ანტომარკი, რა ბედნიერებაა!

ანტ. ხელმწიფეო, უბრძანეთ შემოუშვან დარაჯი—ინგლისელი ჯარის კაცი.

ნაპ. ინგლისელი ჯარის კაცი?

ლაზ-კაზ. ხელმწიფეო, დაუჯერეთ ექიმს. მე არაფერი ვიცი, მაგრამ ვგრძნობ-კი, რაღაც კარგი რამ უნდა იყოს.

ნაპ. მარშან, უბრძანე, მოვიდეს!

მარ. (კარებს შეადებს) იმპერატორი თხოულობს ინგლისელ დარაჯს.. (ხეუბი კულისკეში, რომლებიც ნაპოლეონს ბრძანებს იმეორეებს: „ინგლისელი... ინგლისელი... ინგლისელი...“)

V

ივინიკე, ინგლისელი დარაჯი

(დიდი ზაქისის შემდეგ შემოდის თოფით და ნაპოლეონის წინაშე გაჩერდება. უკვლახი მის მისურებისა)

ნაპ. რას იტყვი?

ჯარის კაცი (გადასდგამს ნაპოლეონს წინ) ტულონი და თავისუფლება!

ნაპ. ოპ, ღმერთო! რა სთქვი?

ჯ.-კაცი ჩემი დედა ინგლისელი აყო, მამა ფრანგი, ჩემი სამშობლოა საფრანგეთი და ჩემი ერთადერთი იმპერატორი—ნაპოლეონი.

ნაპ. გმადლობ, გმადლობ... გმადლობ! ასეთი სიტყვების გაგონება სასიამოვნოა.

ლაზ-კაზ. ფრანგო, მომეცი თქვენი ხელი!

ნაპ. აკ როგორ მოხვედით?

ჯ.-კაცი მე ვიბრძოდი ჩემის იმპერატორის დროშის ქვეშ! როდესაც თქვენ შეგიპყრესთ და აქეთკენ გემით წამოგიყვანა დაგიპირეს, მოვახერხე და იმ გემზე მეზღვებურად მიმიღეს, ინ-

ვლ. ალ.-მესხიშვილი ჰამლეტის როლში

გლისური სამშობლო ენასავით ვიცი. თქვენი მტარვალნი ადილად მოსტყუედენ და ახლა მე ვარ დარაჯი ჩემი იმპერატორისა..

ნაბ. რად ცდილობდი ამას? რა გინდა ამითი სიქვა?

ჯ.-კაცი ხელმწიფეო, კუნძულზე სეირნობის დროს არ შეგვიმჩნევიათ ჰორიზონტზე გემის სილუეტო. მისი იალქნები შორიდან უზარმაზარ ფრინველის გაშლილ ფრთებდა არ გჩვენებიათ, რომელიც მზად არის ვასაფრენად.

ნაბ. როგორ არა, ყოველ დღე ვხედავ! მაოცებს!.. ადგილიდან რატომ არ იძვრის! ვის ელოდება?

ჯ.-კაცი თქვენ, ხელმწიფეო!

ნაბ. მე? მე? (შწარედ) მაგრამ.. სადა-მაქვს ფრთები? როგორ გადაფრინდე?

ჯ.-კაცი კუნძულის დასავლეთით დამალულია ნავი! ნუ თუ სეირნობის დროს არ შეგვიმჩნევიათ, ხელმწიფეო, რადენიმე კაცი, რომელთაც უდარდელად სძინავთ?

ნაბ. ჰო, მეთევზენი.. მეთევზენი!

ჯ.-კაცი თქვენი ერთგულნი! ჩასდებით იმ ნავში.. საათის განმავლობაში გემთან მისცურათ!

ნაბ. მაგრამ ყოველ სეირნობის დროს თან დადევს ინგლისელი დარაჯი.

ჯ.-კაცი ახლა ეს დარაჯი მე ვიქნები..

ლაზ-კაზ. თქვენო დიდებულებო, გემით? **მარ.** ოჰ, ღმერთო! საფრანგეთს შეუძლია თავისი იმპერატორი კვლავ ახლოს.

ანტო. ხელმწიფეო, გამხნვედით! თამამად შეხედეთ მომავალს; ის თქვენ ბევრს დიდებულ წუთებს გიმზადებთ.

ნაბ. როდის შეგვიძლია ჩავსხედთ ნავში?

ჯ.-კაცი როდესაც თქვენი დიდებულება ბრძანებს: მე ასე მნებავს!

ნაბ. (წამოადგება, მს კნაზრებას) ვის სიზმარი არ არის?... ნუ თუ კვლავ ვიხილავ საფრანგეთს? ჩემს შვილს.. ჩემს ძველ ვეარდიას? ჩემს ღწერულბეს? ოჰ, ვგრძნობ: შევსდგამ თუ არა ფეხს საფრანგეთში, ჩემი სახელი, როგორც სამხედრო ძახილი, მოედება მთელს საფრანგეთს, და ქველას ფეხზე წამოაყენებს. კვლავ გაუძღვები ჩემს ჯარებს დიდებისაკენ, სახელისაკენ.

ლაზ-კაზ. ხელმწიფეო! როგორი ცეცხლი ღვივის თქვენს თვალბეში! როგორი ძალა გამოიხატება თქვენს ხმაში.

ანტ. ხელმწიფეო, ის რწმენა, რომ კვლავ იხანულბებთ საფრანგეთს, თქვენ გამხნვებთ.

ჯ.-კაცი თქვენო დიდებულებო, დანიშნეთ დღე და საათი, მე იმათ შევეტყობინებ!

ნაბ. ამაღამ!.. ამაღამ! აღარ შემიძლიან მოცლა! საფრანგეთისაკენ... ჩემ საყვარელ საფრანგეთისაკენ!.. წინ.. წინ! (გული უწუხდება) ჰაერზე... (მიიუყუნენ ფანჯარის წინ. კუშეცკაზე ჩამოწება... ისეღბს ფანჯარაში... ექიმი სუჟნოსავს ასუქებისებს. დიდი ხნის ჰაუზა) ვეღარ... ვიხილავ... ჩემ საფრანგეთს! თავებდა... თავებდა ყოველივე... ჯარის კაცი, აქ მო ჩემთან... (ხელს გაუწვდას) მოიტა ხელი, გამდლობ! წადი.. შეატყობინე.. გემი დაბრუნდეს უჩემოდ, უჩემოდ!

ჯ.-კაცი ხელმწიფეო..

ნაბ. უჩემოდ! ჩემი სიცოცხლის წამები დათვლილია!

ანტ. ოჰ, აბა ხელმწიფეო.. თქვენ კიდევ ნახავთ საფრანგეთს! (შეჟდას ქაღბ. ბერტრანი) თქვენი ავადმყოფობა..

VI

ივაჟე, ბერტრანი

ნაბ. სასიკვდილოა... წადი... წადი, ჩემო ერთგულო.. აცნობე: იმპერატორი რჩება ტირიფებს ქვეშ.. ტირიფებს ქვეშ.. ინგლისელების ტყეობაში სულს ვლევ!

ჯ.-კაცი ხელმწიფეო! (თვალწრემიღაანი მიადის)

ბერ. ჩემო ღმერთო!

ნაბ. კიდე მოხვედი, ჩემო კარგო?! ხედავ.. ხედავ.. ჩემს საფრანგეთს... ვეღარ! ვეღარ ვიხილავ... ოჰ, ჩემო შვილო, რომის მეფეე.. ჩემო ჰაწა არწივო! იცი მე ვგრძნობ.. თან და თან ვმჩატლები... თითქოს, თითქოს სიმძივე მშორდება ხეულისაგან!

ბერ. არა, არა.. ხელმწიფეე.. ჩვენ კიდევ ვნახავთ საფრანგეთს.. ხედავ, იალქნები აშეებულია... წავიდეთ.. იმპერია მიგელოდება.

ლაზ-კაზ. შენზე მლოცავი ხალხი მიგელოს!

ანტ. ეგ დროებითი სისუსტეა.. იმპერატორი ნაპოლონო კიდევ მიაფრენს მტერზე თავის არწივებს!

ნაბ. (თათქოს მართლს ძაღს გრწნასს) როგორ, მაშ.. მე.. მე.. კიდევ შემიძლიან? (ად-

გება, როგორც კარგად შეიფი) მაშ შევემზადნეთ ჩქარა ლაზ კახას... რუსტან, ცხენი ჩემი ძველი გვარლია!. პირდაპირ ივრით... აღმართული დროშა... ლეფევრ... უდნო, ნეი... იენა, აუსტერლიც, ვატერლოო (აბრეუს დატეკს. ლაზ კახას, მარშანი და ანტომარგი წაყვლებენ ხელს და დასვენებენ „კუშუტკას“) **ანტ.** მოწყალეო ლმერთო... გათავდა... გათავდა... საფრანგეთის მზე ჩაღვენა! (ქვითი-ნებს.. მუხსელზე დაჩქაღი „კუშუტკას“ წინ)

ყველანი როგორ? **ლაზ-კახ.** ჩემო იმპერატორო! ჩემო მფარველო! (ქვითიანებს)

ბერტ. მოკვდა... მოკვდა... ჩანთქა უფსკრულმა დიდება საფრანგეთისა... (მიდის ქვითიანი შუა მავადსიას, დაეცემა სვარძელზე)

მარ. (მხურავს დღის შავს ზღვდს, დაეცემა მუხლებზე, ხელებს გულზე უსწორებს... აკოტეებს და უსიტეოდ ქვითიანებს. დიდი ზუსა. ლაზ-კახასი ადგება ნელ და მიდის გაადებს კარებს.) **ლაზ-კახ.** (ხმა-მღვდა ტირილის სმით) იმპე...

რა... ტორი... მიი... ცვალი!! (კულისებიდან რამდენჯერმე განამეორებენ ამსვე. ლაზ-კახას ამოადებს ხმას.. იმპერატორის თავთან დადგება დაზჯად. მოსმის ბარანანის ხმა სამჯერ ზუფებით. ზირველი ბარანანის შემდეგ შემოვა ინგლისელი ჯარისკაცი და კაპიტანი დაზჯად დგება. მერე სმოდო-ფართო მარშო. ფარდის დაშეების დროს შემდეგი სურათი: შუა მავიდაზე ბერტრანი ხელებზე თავდაშეებულა და ნელა სტირის. ანტომარგი და მარშანი იქით-აქედ კუშუტკასე დამხობილი. კუშუტკა თეხით მათურებლისაკენ დგას. ლაზ-კახასი ხმად ამოდებული უძრავად დგას ნაშლოფის თავთან. მუსიკა გამუდმებით უკრავს) **გრ. აბაკელია.**

ფ ა რ დ ა ნელ ნელა დაუშეებს. **ცოცხალი სურათი:** მუსიკა განაგრძობს. ფარდის ახდის დროს — ნაშლოფანი დგას თავისებურად ზოხით მადლობზე, დანარჩენნი უძრავად თავ-თავიანთ ადგილებზე.

ი მ ე დ ი

წარსული წლების მწვერ ცხოვრებაში წინ დამოსხა მუდრო დიდაც, თუცა მცირე ხნით, მანც-კა შეებით მხუტეშებლად გულს მუხუტება!.. მწამს ჩემს ქვეყნას მოფიენება

შეება, სიამე და ნეტარება; დღეს რომ კავშის დაუძლევა, კვლავ ძღს მოაგრეფს, შე წამოდგება!...

ღ. გაბრუაშვილი

ნაწყობ-ნაწყობი

... მხოლოდ წარღნა?!

სწრაფად მიჰქრან სიკოცლის დღენი... ჩქარობს ღამით მიეცეს ყრუ დიფიციებს დღისით ნაშობი შფოთი, ვარამი!.. სიბინძურესა, საზიზღრობას, უნამუსობას ზედ აფარებენ შავსა ზეწარსა!... ცდილობენ სწრაფად ბოროტების წაშლონ კვალი, რათა მით სძენონ სანეტარო თვის მომავალი!.. მაგრამ მოკლეა შავი ზეწარი: კვალს არსად უჩანს თვისი საზღარი და დღისსინათლე აყროლებულ რუს, ცხოვრების დამკაქებულს შავ სენით მოდებულს ტბიდან მომავალს, კვლავ გვიჩვენებს... მარად ვქოთქოთებთ... მოწამულნი სულით, ხსეულით, შიგ ვეშვებით და ერომანეთის წუმპეში ვახრზობთ!.. ურცხვად ვახარებთ, ხარხარი ჩენი, სხვას დაღუბვის დროს გამოწვეული, ზეცას სწვდება!.. ხარბად დღეატკევიგართ ურთი-ერთსა... აღარ ვინლობთ კაცნი კაცთა, ვართმევთ ერთმანეთს მიწას, წყალს, ოქროს, ვერცხლს, თვალმარგალიტას—სულსა და გულსა... ნამუსით ვვაქრობთ ჩარჩებივით; ენას, ერს, რწმენას, ლტოლვას ფულებზე ვცვლით, და ასე ვკარავთ კაცად კაცობას, გათახსირებულ-მოწამული განცხრომისათვის..

ხანდისხან თუ უკუ - მიხვდით, განვილი ცხოვრებას დავუკვირდებთ, შიში გვიტაცებს, სინიღისი გავევლიძება და... ვითარც გიჟი, ისევ წუმპეში ვყურუშუამდებთ!... ანკარა ნაკადულები ჩუხჩუხით ჩამორბიან თვალუწვდენ ტბაში, ხრილ-ჩხრილით შიგ ეშვებიან, სამკვდრო-სასიკოცლოდ ურთიერთს ებრძვიან და... ინთქებიან ურთიერთში შეერთებულნი.. ტბაკი ბინძური, ამყაყებელი სწამლავს ჰაერს!..

ძალა არ შესწევთ ნაკადულოთ!... ძალა არ შესწევთ გადაახუნთ მკედარი ტბა!.. რალა ააშრობს შმორმოდებულსა თვალუწვდენ ტბასა!.. ვინ შესცვლის ცხოვრებასა, ვინ განაახლებს ამ ჰაერს?!...

ნუ თუ მხოლოდ მსფლიო წარღნა!! **გიორგი ფოცხოველი**

*
**
ვესტონი მ-ს და ვ-ს

უკუღმართ ღრომან გავრტყორცნათ შორასა და გამოვაკლოთ მშობელ მხარესა,— ვითარ ბულბული ვარდასა მოსწყვიტონ, სიყრმით შეჩვეულ არე-მარესა!

მაგრამ ჩვენ მაინც არ დავივიწყებთ, სულით ჩვენთან ხართ, სევდით მწუხარე, ვით ბნელ ღამეში გზისა მჩვენები შექ-მოველივარე და ბადრი მივარე!...

გ. შიხინცი

მეგრელის მასპინძლობა

(პატარა სცენა)

გურული ღამის გასათევად კარზე მიადგა მეგრელს,

— ეი, მასპინძლო! არავენ ხართ სახლში? ძახილზე პატარა მეგრელის ძღაბო გამოვიდა...

— მუღურ პატენის?!

— გამარჯობა ბიძია! მამაშენი სახლშია?

— ვარი პატენის!

— მამაშენი თუ არაა—დედაშენს უთხარი, პროკოფევი კვანჭანტირაძეარის და, თუ შეიძლება, ამაღამ შენ კონახში ვამითიე და უთენია აღარ შეგაწუხებ-თქვა.

პატარა ქალი თავის ქნვეით შევიდა სახლში, იმწამსვე გამობრუნდა და დარცხვენილმა გადმოსძახა ნახევარ გაღებულ კარებიდან:

— ვარიას გიწუმ პატენის!!

— დედავ, წიგნდი, ვარიას თუ შემიწვამთ, მაგას რაღა ჯობია, — და მიადგა ოდეს...

— ვარიას გიწუმ პატენი, ვარიას,—გამოსძახა პატარა ქალმა და მიიხურა კარები..

ამ ოჯახ-დაქცეულმა, ვარიას გიწვამო და ზე ცხვირზე არ მქლიჭა კარი! ქირმა შენც წავიღოს და შენი შემწვარი ვარიც!...

ვ. ურუშაძე

*
**
პოი, ჩანგურო, ნეტავი ოდეს ხმა მზიარული შენგნით მსმენოდეს!

ნ. ბარათაშვილი

ჩამოეკარ ჩანგურს... ათროლდა სიმი, სამგლოვიარო ვაისმა პანგი.

ოჰ, ტურფავ! სწორედ შენმა ცრემლებმა მოაჯადოვეს ეს ჩემი ჩანგი.

ახლა სადა ხარ, რომელსა მხარეს, ნუგეშს რად არ მცემ ტანჯულს, მწუხარეს, და, ნუ თუ მართლა სიცოცხლითვე მკვდარს, მარტოდ მისტურებ შეგ-ბნელ სამარეს?..

ვრცელი უდაბნო... ცრემლის ხეობა... ვღგვეარ, მიკენესი ობოლი სული, გულს კავანმა დაისადგურა, ჩანგიც ქვითინებს აცრემლებული.

ხარობს ბუნება, გაღალღებული, ცის კაბადონზე მთვარე კაშკაშებს, ვარსკვლავთა ხიბლი ნელად ციმციმებს, მე-კი წყვილიდი მიშურავს თვალებს.

მარტოდ-მარტო ვარ, შენზე მლოცველი, ჩემ წინ განრთხულა შავი სამარე, და მოკლულ გულის მწვარე ჩივილსა კენესით ბანს აძლევს სამშობლო მხარე!

ტ. ი. ტ ბ—ძე

ჩემი მსახიობნი

ნინო შიოს ასული დავითაშვილი, ქართული სცენის ნიჭიერი მსახიობი ქალი, პირველად თბილისის სცენაზე გამოვიდა ამ შვიდობრვა წლის წინად, ვ. გუნიას თაოსნობით გამართულ გამოსაცდელ წარმოდგენაში და მთელი სესონი ბეჯითად მუშაობდა ჩვენის მგონის აკაკის რეჟისორობით. შემდეგ ქუთაისის დასში გადავიდა, სადაც მეცადინებოდა ვლ. აღიქის-მესხიშვილის ხელმძღვანელობით და სამუდამოდ იქვე დარჩა.

მისი როლებია როზა ბერნდტი, მერკია, პატარა-კახი, მონნა-ვანნა, ვიანე, ქეთევან წამებული, პოლია (ცხოვრების გარეშე) და მრ. სხ. ნ. დ. შარშან მთელის წლით მოსკოვში იყო იქაურ სასცენო ხელოვნების გასაცნობად. ნ. დ. ახალგაზრდა და შრომის მოყვარული.

1885 წ.

1910 წ.

ვიქტორ მერაბის ძე გამყრელიძე
25 წლის სსსცენო მოღვაწეობის გამო

ვიქტორ მერაბის ძე გამყრელიძე (25 წ.

სსსცენო მოღვაწეობის გამო). დაიბადა სოფ. აწუურში, თელავის მაზრაში, იანვრის 9, 1866 წ. შეძლებულ აზნაურის ოჯახში. 1877 წ. დედამ ორივე ძმები—ვიქტორი და დათაგო (დ. აწუურელი, ცნობილი კომიკი) თბილისში ჩამოიყვანა და ინტენდანტის ოჯახში მიამარა, რათა კარნახისთვის მოემკობა დებისთ. გამრდღის დროს ფრანგულში ჩააგრა და ძალა-უხერხედ თბილისის ინსტიტუტის ინსტიტუტთან არსებულ სამოქალაქო სსწავლებელში შევიდა. გურსის გზავების შემდეგ 1881 წ. საუკეთესოდ დააჭირა ეკზამენი სოციატო ინსტიტუტში, და ჩაირიცხა პანსიონერად. აქ ვიქტორმა თავისი სსწავლობის ხნით და დეკლამაციით მსწავლებლების გურადღება მიიქცა: არც ერთი სლატერატურა დიდა და ქართული წარმოდგენა არ გამოართულა ინსტიტუტში, რომელშიაც ვიქტორს არ მიუღიას მონაწილეობა. სწორად ქალის რდლაც ასრულდება. ერთხელ ვაჟი სსწავლებლის დირექტორს კოლეციის სსსოფა, ნება დაკვრთო ნაცნობი ქალები ვთამაშობით!— დირექტორმა მიუგო: „რა სსწორად ქალები, რდლაც შენ თვითან გშეგნის ქალის რდლი და სიღამაზიაც არ ჩამოეყვრდებიო!“

პანსიონის მიუთუ ვ. გ. სწორად ესწრებოდა ქართულ წარმოდგენებს 1883 წ. თეატრით გიტანებულ მსწავლეობა ზტარა წრემ თბილისის ერთ კერძო სსწავლა (გორი ბგთაისს) დაწყო წარმოდგენების მართვა, სდაც მსწავლეობა იყო ვიქტორის საფეხლობით-კი ვერ ისევ მსწავლე მსწავლეობის იღება ეფეკ ქართულ წარმოდგენაში, ქ. თელავს და მის ახლო-მასლო სოფლებში. სოფელმდახე გელში კადემატულმა სცენისად-

მი ლტოფილებამ თავისი გაიტანა და 1885 წ. დიდ სცენას შესდგა ფეხი. ა. ნუბერიძემ, რომელსაც დიდი თეატრის ასტრეპიზა ჰქონდა, დასმი მიწედა და აი ეს ოცდა-სუთი წელიწადი სსწავლა სცენასზე შრომის დღედაღად—СРОМНО, ТИХО И НЕ ПИЧУЯСЯ, —რუსეთი სომ იტყვიან. რამდენიმე სეზონი ქ. ქუთაისშიც მსახუროდა. მისი რეპერტუარი მრავალეურთა. 1892 წელს ზირგელად შესარულა სეიმონ ლიონიძის რდლი „სამშობლო“-ში; თვით განსვენებულმა იღია ჭეჭეჭემ უძღვრა ვრცელი წერილი გაზ. „გურია“-ში შემდეგი სთავრთით: „ვიქტორ გამყრელიძე—სეიმონ ლიონიძის რდლი“-ში, რომელშიც ქებით მოიხსენია. იმავე წელს ითამაშა გელა („ზტარა კასი“); ამ წარმოდგენის დასწრენ, სხვათა შორის. უცხოელი სტუმარი —ინგლისელი ოლივერ უარდრონი და ა. ი. სუმბათაშვილი, რომელსაც ასე მიუწინათ მისი თამაში, რომ სცენა მუშეობას გამოეჩინეს, რის შემდეგც უარდრონი მდღობა დაუხდა. ვ. გ.-ის მიერ გელის რდლის საუკეთესოდ შესრულდება ვარგლე მისჩეხებელი იყო რუსულ გურ. „Горьш и Песчви“-ში. საუკეთესო რდლებად ჩაუთვლება ვგრეთე: ოტა ჟოლია—„და-ძმა“, ანსია გლას—„დალტო“, ელახარ—„გობრდები“, ოსიბ—„ცხოვრების ვარგე“, დენერალი—„პარიზელი ბიჭი“, ზეპი, ზეტო—„ჩემიბირელი“, გიფუა—„რაც ვინახეს—გუდარ ნახე“, ვანო ფანტაშვილი—„ხსუსი“ და სს.

ქართული თეატრი

ვლ. ალექსი.მესხიშვილის ბენეფისი

„შვი ბერი“, ტოლსტოის-მიერ ჩებოვის მოთხრობიდან გადმოკეთებული დრამა— ხელოვნური ნაწარმოებია. მართალია, გადაკეთებულ ნაწარმოებს ხშირად აღარ რჩება ის სული და აზრი, რომელიც ავტორის პირვანდელ ნაწარმოებში ღრმად ჩაქსოვილია, მაგრამ წარსულ კვირის წარმოდგენილ დრამას „შვეს ბერს“ ამ მხრივ ბერი წუნი არ დაედება. ტიპები საკმაოდ შემეშველებლნი და დამთავრებულნი არიან: ერთის მხრივ სდგას იგგორ პესოკი—ჩვეულებრივი კაცი, საშუალო ადამიანი, რომლის არსებას წერილმანი, მეშხანური მისწავლებანი ასულდამულებს... ის ცხოვრობს, არსებობს, ქალიშვილს ტანის უელის, შესტრფის, მასზე ზრუნავს და მის საქმროდ წარმოდგენილი

ჰყავს კაცი, რომელიც მისივე მსგავსად ჭკვიანი, ჯან-სალი და ჩვეულებრივი იქნება. არა ნაკლებ ქალიშვილისა უყვარს თავისი ბაღიც, რომელიც კარგს შემოსავალს იძლევა. ქალიშვილი და ბალი, ბალი და ქალიშვილი,—აი საზრუნავი საგანი, რომელზედაც დამოკიდებულია მისი ამ ქვეყნიური სიამოვნება.

სულ სხვაა ანდრე კოვრინი, რომელიც, ტანის ცოლად ირთავს და პესოკის მყუდრო, მოდუნებულ ცხოვრებას შეუბრალეზღად არღვევს. კოვრინს პესოკის ოჯახთან საერთო მხოლოდ ნათესაური კავშირი აქვს. ის არა-ჩვეულებრივი ადამიანი და მსწავლეულია, რომლის მაღალი აზრი და ფართო ბუნება ჩვეულებრივი ადამიან პესოკისა და ტანისათვის გაუგებარია, მიუწოდებელი და ღირსი სიძულვილისა, საქვეყნოდ დაგამობისა.

კოვრინი ხანგრძლივმა მუშაობამ, რომლის დროსაც ის უმაღლესს, საკაცობრიო ჭეშმარიტებასა და წარუშლელს უკვდავებას ეძებდა, ერთიან მოღალა, მისაუსტა და მისი უდიდესი სულის-კვეთება ჩვეულებრივ ადამიანისთვის მხოლოდ მასხარად ასაგდები გახდა. მას აღარა ჰყავს ცოლი, რომ „ფიქრი ანდოს, გრძობა გაუზიაროს“ და ამიტომ იგი თავის სულიერ ტრაგედიასა და წყვეულ საკაცობრიო კითხვებზე მხოლოდ თავის თავს ესაუბრება. უკედ ესთქვათ, კოვრინის დაავადმყოფებულმა გონების წარმოდგენამ „შავი ბერი“ შექმნა, რომელიც თვით კოვრინია, მისი მეორე სულიერი არსება. ამიტომ, ჩვენის აზრით, მეოთხე მოქმედებაში, როდესაც კოვრინი სულს განუტეევებს, აზრდილის კვლავ გამოჩენა მეტია, რადგან ამ ღრმა ფსიხოლოგიურს დრამაა რაღაც სიმბოლიური ელფერი ედება.

მოზენფევის ვლ. ალ.-მესხიშვილი სრული განხორციელება იყო კოვრინისა. სამწუხაროა მხოლოდ, რომ ამ ქართული სცენის დამამშვენებელმა როლი თითქმის არც ერთხელ არ იცის.

ი. ივანიძე მშვენიერი იყო იეგორ პესოკის როლში, რომელიც თავიდან ბოლომდე სრულის მოფიქრებით ჩაატარა. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ამ მსახიობმა როლი მუდამ კარგად იცის ხოლმე, თუმცა ტიპების ვაპიროვნებაში ყოველთვის ვერ ვხედავთ, რომ მას ემუშავებოს.

კარგი იყო აგრედვე მ. მდივანი ტანისა როლში და გ. იშნელი აზრდილში. დანარჩენთ როლები არ გაუფუჭებიათ.

ქართული თარგმანი პიესისა, რომელიც ლ. მესხიშვილს ეკუთვნის, შესამჩნევად მოიკოჭლებს.

თეატრში დიდძალი საზოგადოება იყო და მხურვალედაც მიილა საყვარელი მოზენფევის. Ro-Ben.

კ. მესხის ბენფეისი. დღეს, პარასკევს, 26 თებერვალს, ჩვენის სცენის დამსახურებული მსახიობის კ. მესხის საბენფეისოდ წარმოდგენილი იქნება ორი ახალი პიესა—„ხალხის საკეკე“ გერცლისა და „სიკვდილი ნაშოფონისა“, ორივე გრ. აბაკელიას-მიერ ნათარგმნი. „სიკვდილი ნაშოფონისა“ ჩვენის ყურნალის ამავე ნომერში, დაბეჭდილი.

იმედი უნდა ვიქონიოთ, ქართველი საზოგადოება ამ წარმოდგენას არ გამოსტაგებს და დაესწრება, მით უმეტეს, რომ მოზენფევის ნაშოფონისა როლს შეუდარებლად ასრულებს ხოლმე.

ი. ივანიძისა და ნ. ვეგარაძის ბენფეისი. მეორე წარმოდგენა დანიშნულია ხვალ—27 თებერვ. შაბათ საღამოს ახალგაზრდა მსახიობთა ი. ივანიძისა და ნ. ვეგარაძის საბენფეოსოდ. წარმოდგენენ ლ. ანდრეევის პიესას „დღესი ჩვენი ცხოვრებისა“. ყოველი მსახიობი, და ნამეტნავად ქართველი მსახიობი, ბენფეისის ელის ზნეობრივ და ნივთიერ კმაყოფილების მისაღებად. ქართული თეატრის მოყვარული საზოგადოების ვალია, როგორც ხალისითაც დაესწრება ამ საბენფეისო წარმოდგენას და ახალგაზრდა სცენის მუშაქმით გაუორკეცებს სცენაზე მოღვაწეობის ხალისს.

უკანასკნელი—გამოსათხოვარი წარმოდგენას გამართება კვირა საღამოს 28 თებერვ. წარმოდგენილი იქნება ა. ი. სუმბათაშვილის ცნობილი პიესა „დალატი“. ეს წარმოდგენა, სხვათა შორის, იმითა საყურადღებო, რომ სულემან-ხანის როლს შესასრულებს ვლ. ალ.-მესხიშვილი, რომელიც ერთი უკეთესი შემსრულებელთაგანია ამ როლისა. ამ წარმოდგენით დასრულდება ამა 1909 -- 1910 წ. სეზონი.

ემოზიონალი სცენა

თათრული წარმოდგენა

ორშაბათს, 22 თებერ., ქართულ თეატრში თათრული სცენის მოყვარულებმა წარმოადგინეს **„შოლღერის „უჩაჩღები“**. ამალიას როლს ასრულებდა რუსი მსახიობი ქალი შატ-ნოვისა, ფრანც მოორისას — კაჩარლინსკი, თათრული სცენის მოყვარული. წარმოდგენამ, რასაკვირველია, ვერ ჩაიარა ისე, როგორც სასურველი იყო, მაგრამ ფრიად სასიამოვნოა, რომ ჩვენ მეზობელ თათრებშიც იღვიძებს სასცენო ხელოვნებისადმი ტრფიალი და ისეთ ავტორებსაც — ვიქტორ ბოლოგოვი, შოლღერი და სხ. წარმოდგენას საზოგადოება შედარებით ნაკლები დაეწერო, უმეტესად მდაბიო ხალხი და მოსწავლე ახალგაზრდობა. იყვნენ თათრის ქალებიც, უჩადროდ, მოურიდებლად.

ამ სეზონში ეს მეხუთე თუ მეექვსე წარმოდგენა გამართეს თათრის სცენის მოყვარულებმა, ხალხი თანაგრძნობით ესწრობა წარმოდგენებს და პიესას გულდასმით ისმენს.

როგორც შეიძლება, სცენის მოყვარულთა ერთ ჯგუფს წესდება შეუდგენია და წარუდგენია კიდევ დასამტკიცებლად, სადაც ჯერ არს.

სათეატრო ამბები

მსახიობ-ქალთა მიწინავე ბერლინში

მოსკოვის გაზეთ „უტრო როსის“ ამა 18 თებერ. ნომერში მოთავსებულია შემდეგი დეპეშე ბერლინიდან, 17 თებერვლის თარიღით: „ფილარმონიის დიდ დარბაზში რუხელების მოხდა დიდებული მიტინგი მთელის გერმანიის მსახიობ-ქალთა. მსჯელობა ჰქონდათ თეატრის მოღვაწე ქალთა სოციალურ და ეკონომიურ მდგომარეობაზე. მრავალმა მსახიობ-ქალმა აღნიშნა ის სამწუხარო და უდიდესი მდგომარეობა, რომელშიაც იმყოფებიან სცენის მუშაკი ქალები: ორატორმა ქალებმა მკაცრად გააკიცხეს თეატრის პატრონ-ანტრეპრენიორები და საზოგადოება (НУДНКА), რომელნიც დამანაშავე არიან იმაში, რომ საზოგადოდ თეატრში გამეფებულია მეძაბობა (პროსტიტუცია) და სცენაზედაც გზას იკაფავენ მეძაბე ქალები, როგორც

მსახიობნი. მიტინგმა შეიმუშავა რეზოლიუცია და მოითხოვა, რომ მთავრობამ საჭირო ღონისძიება მიიღოს, გამოსცეს კანონი, რომელიც ასე თუ ისე მოაწესრიგებს მსახიობ ქალთა და თეატრის პატრონ-ანტრეპრენიორთა ურთიერთობას, რაცა მსახიობ ქალთ საშუალებას მისცემს ღირსეულად ატარონ შესაფერა სახელი პატიოსან დედაკაცისა და ფაქიზ-სათუთ ზნეობიანის დედისა. მთელი ბერლინის პრესის ყურადღება ამ მიტინგმა მიიქცია.“

სს თ. ი. შალიაპინი საზღვარგარეთიდან დაბრუნდება თუ არა მოსკოვს, ზაფხულს თავის მამულში დაისვენებს და ხანდინა ვოლგაზე იმოგზაურებს, რისთვისაც საზღვარგარედ საკეთარ ორთქლმობრავ წავს იქნეს.

სს საოპერეტო პრემიერთა ჯამაგირები, „ერმიტაჟი“-ს თეატრის რეჟისორის ბრიანსკის სიტყვით: ვიალტევა თვითო გამოსვლაში იღებს 2,000—2,200 მ. შუევალოვისა და თამარა—350 მ. თვითული. პიანტკოვსკი—300 მ. პოლინსკი და ბრიანსკი—1,500 მ. თვითული თვეში. მონაზოვი—1,000 მ. მიხაილოვი—1.100 მ. კოშევესკი—800 მ. მდგომარე სეზონში ჯამაგირები ყველას თითქმის 25% შეუმტირეს.

სს კომისარევესკაია და ეპისკოპოსი გერმოგენი. სარატოვიდან გაზეთებს ატყობინებენ: აქ მოინდომეს პანაშვიდის გადახდა კომისარევესკაიას სულის მოსახსენებლად, მაგრამ ეპ. გერმოგენმა სამუდგელოებას აუკრძალა. ეპ. გერმოგენი ტაშენტის ადგილობრივ ადმინისტრაციას შეეციხა, კ.ია მართლმადიდებელი იყო თუ არა და უკანასკნელად როდის ეზიარაო?

სს ეპისკოპოსი გერმოგენის მუქარა. „რეჩის“ სიტყვით, სარატოვის ეპ. გერმოგენმა ეკლესიაში სიტყვა წარმოთქვა და წყევლა-კრულვების მოხსენია „გარყენილი, უმსგავსი და ურწმუნო ინტელიგენცია“. დამსწრეთ ურჩია, თეატრში ნუ დაიარებოთ, თორემ „დამნაშავეებს“ წყევლა-კრულვას მივცემთ და ეკლესიიდან გავდევნიო.

სს ბერი — თეატრის წინააღმდეგი „ტ. ვ.“ გადმოგვცემს შემდეგს: „გამონდა ვინმე ბერი, რომელსაც აზრად მოსვლია თეატრის აღაგევა და გაუქმებატი. ეს გახალავთ ვინმე ილიალორი; იგი მოუწოდებს რუსეთის მცხოვრებთ: „ქეშპირიტ რუსნო! აღაპყარბთ ხელი უშინდულებსა და ყოველად გათახიობების წინააღმდეგ, რომელსაც ბინად გაუხდია თეატრი!“

ალბათ დამდგარა დრო, რომ ადამ და ევა ახლად გაჩნდებიან და ქვეყანა ისევ თავიდან ლაიწყება.

სს დრამატულ ნაწარმოებთა სიკოტრე. 1 თებერვალს უკანასკნელად შეიკრება კომისია, რომელსაც უნდა ამოერჩია პიესა ა. ნ. ოსტროვსკის სახელობის პრემიით დასაჯილდობლდ. კომისიამ გაარჩია 101 პიესა

და არც ერთი მათგანი არ აღმოჩნდა ღირსი აღნიშნულ ბედნიერებასა. კომისიაში იყვნენ: ლ. ნ. ანდრევი, ვ. ვ. რიშკოვი, გენდინი, მირიანოვი, აპოლონსკი და სხვანი, ამბობენ, ეს კომისია 1910 წ. დაშლევს კიდევ შეიკრიბება ახალი პიესების განახილველად.

◆ გაზეთების სიტყით კ. ა. მარჯანიშვილი რეჟისორად მიუწვევიათ მისკოვის საშხატრო თეატრში, ხოლო „გოლოს მოსკვა“ ჩხავის თურმე, ეგ მხოლოდ იმიტომაც, რომ რეჟისორობა ისწავლეს, რეჟისორად კი არ მოუწვევიათ.

◆ ლიბანის თეატრში რეპერტოის დროს თავი მოიკლა მსახიობმა ტრეიშანმა.

☞ მხრწყველის განკარგულება. ქალაქ კიევის სასწავლებელთა მხრუნველს მოწვეუებისათვის აუტრძალებს თუშკეიჩის „კომედია ბრაკა“-ზე დასწრებას.

☞ ლევ. მეტრეველს დაუშვარება ახლად დრამატული თხუხულება „ლანდია“.

☞ კ. ანდრონიკაშვილს დაუწერია ახლად არიგისაღური ზეკს „ამირანი“.

☞ გ. ვ. გედევანოვის 25 წ. სასცენო მოღვაწეობის იუბილე გამოართება 2 მაისს.

☞ ახალი დრამატული საზოგადოება. ბაქოში ადრესტენ დრამატულ საზოგადოებას, რომელადე დრო და დრო გამართავს წარმოდგენებს ქართულ და სომხურ ენაზე. ამ საქმის შესახებ უკვე თანაბირეს. საზოგადოებას ბლამად თანამგრძობელი უწმდება.

☞ ქ. ზორში აშენებენ თეატრს.

☞ კომისარტევსკაია დაკრძალულ იქმნა ზეტერბურგში ალექსანდრ-ნეველის ლავრაში. წარმოითქვა სიტყვებიც: სხვათა შორის სიტყვა წარმოსთქვა დავიდოვმა, იავორსკაიამ, სსს. სსათ. წვერმა გუქსაოვამ სტუდენტმა და სს.

უცხოეთის თეატრი
ედმონდ როსტანის ახალი პიესა
Chante Clero
(„სინათლის მომეხანი მამალი“)

როგორც ებრაელები თავიანთ მესიას ელოდებიან, ისევე ფრანგები და მეტადრე პარიზელები მოუთმენლად ელოდენ ზემოხსენებულ პიესის დადგმას და ისიც იმ დროს, როდესაც მდ. სენამ თელი პარიზი და მისი მიდამოები წალექვა, რითაც დიდი ზოგადი მიაყენა პარიზს. აი სწორედ ამ დროს დასდგეს Cyrano de Bergerac-ის ავტორის ახალი პიესა.

ამ პიესის დაკვიანებით მიზეზი მრავალია დაახლოებით შევიდნ წელიწადი ელოდა პარიზი ამ პიესის წარმოდგენას და საფრანგეთის გამოჩენილი არტისტი კოკლენი უფროსი ისე გარდაიცვალა, რომ ვერ მოესწრო მამლის რო-

ლის შესრულებას. და ამა, ამ ახლო წარსულში ითამაშეს ეს პიესა პარიზის გამოჩენილმა არტისტებმა La Porte Saint Martin თეატრში, რომელიც სასხე იყო არისტოკრატიით, ბურჟუაზიითა და, საზოგადოდ, რჩეულ კლასთა და მიწიერობარ-მხატვართა წარმომადგენელით. წარმოდგენილია ეს გარემოება, რომ პირველმა წარმოდგენამ 78,000 ფრანკი ნაღდი მოგება მისცა ანტრეპრენორს.

პარიზის გაზეთები, საიდანაც ჩვენ ვსარგებლობთ ამ წერილის შესადგენად, ორ ბანაკად გაიყვნენ. გამოჩნდენ როსტანისტიები და მისი წინააღმდეგნი.

პირველი უსდგებიან უფრო კონსერვატორულ ელემენტებისაგან, რომელთაც მოსწონთ როსტანის ახალი პიესა, მეტადრე იმიტომ, რომ იგი ძლიერის სიმბოლიზმითაა გამსჭვალული. მეორე ნაწილი-კი უკიდურეს კრიტიკას უკეთებს ამ პიესას. აი რაი ამბობს მემარცხენე ჟორესის ორგანო „L'Humanite“: „პარიზის შეუძლიან ფორთოხალები ხელში ისე ოსტატურად ათამაშოს, როგორც როსტანი თამაშობს სიტყვებით. ყველა ეს თვითმამკობა, ფანტაზია, ეს უფრო ვირტუოზობაა, ვიდრე ლიტერატურა. ამ პიესაში სიმბოლიზმის ნახვა უნდოდათ, მაგრამ ეს სიცრუეა და, როსტანს რომ მივინდომებინა უკეთესი არჩევა შეეძლოა.“

ფრანგული ფეკლესი გაზეთი „Temps“-ი კი იძახის: — „გულწრფელად ვლიარებ, რომ თეატრიდან მე ცოტად აღშოთებულნი გამოველი, რადგანაც ერთ მხრივ ჩემზე დიდი გავლენა იქონია პიესის უდიდესმა და ლამაზმა ზოგიერთა აღგიღებმა და მეორე მხრით-კი სულდაკეცულად ვიგრძენი თავი პიესის ნაკულუფენებათა გამო, მეორე დღეს მოვედი და რაც არ მომწონებოდა, — უფრო შემჯავრდა და შევიყვანეთ ის, რაც „შემყვარებოდა“. ჩვენ მოვიყვანეთ ამ ორ გაზეთიდან კიტატები, რადგანაც თითოეული მათგანი განსაკუთრებული მიმართულებებისაა — კონსერვატული და სოციალისტური.

ახლა ენახოთ, რას წარმოადგენს ეს პიესა, რა არის მისი სიუჟეტი. Artemius

შეცდომის გასწორება

გასულ კვირას მე-8-ე №-ში, ლევ. მეტრეველის წერილში ერთი გულიდან ამონათქვამი შემდეგი კორექტურული შეცდომებია; გვერ. 6, პირველ სვეტში ზევ. ქვეყნის ნათლად; უნდა იყოს: ქვეყნის პატრონად... ქვერ. 18 სტრ. არის — „თვალწინ ღვთაებას“. უნდა იყოს — თავის ღვთაებას. მეორე სვეტ. ზევ. 6 სტ. დაბედ. „სინათლის მთესველი“ უნდა იყოს: „მადლის მთესველი“.

რედაქცია-გამომცემელი იოსებ იმედაშვილი

მიიღება განცხადებანი უურნალში დასაბეჭდათ

დროება ყოველდღიური სალიტერატურო გაზეთი, კვირეული დამატებით. წლიური ფასი 8 მ. და 50 კ. ნახევარი წლით 4 მ. 80 კ. ერთი თვით 80 კ., ცალკე № 5 კ., დამატებით 7 კაპ. ხელის მოწერა მიიღება თბილისში „დროების“ კანტორაში და ქ. შ. წ.-კ. გამავრ. სახ. წიგნის მაღაზიაში ი. ავალი-შვილთან; ქუთაისში: ის. კვიციანიძესთან, ხონში: გ. მებუჯესთან, გორში: ს. შველიძესთან, ქიათურაში: ს. ტარუშვილთან. ფული გამოიგზავნოს თიფლის, რედ. „Дროება“, И. С. Агладзе. რედაქ.-გამომცემელი **ი. ს. ავლაძე**.

ახალი სსივი ყოველ-დღიური და სალიტერატურო გაზეთი. წლიურად 7 მ., ნახევარი წლით 4 მ. საზღვარ-გარედ 14 მ. ნახევარ წლით 7 მ. სამი თვით თბილისში 2 მ. 20 კ., თბილის გარედ 2 მ. 50 კ. ერთი თვით 80 კ., თბილის გარედ 90 კ. აღრესი: რუსის ქ. № 3, ზემო სართული. თიფლის თიქ. „Шрома“ კალ. კონ. ცუღაძე.

НОВАЯ РЪЧЬ ежедневная общественно - политическая и лигратурная газета; подписная плата для городеких на годъ 7 р. на полгода 4 р. для иногородских 8 „ 5 „ помѣсячно 75 к. адресъ: Тифлисъ, Дворцовая д. Груз. Дворян. ред. газ. „Новая Рѣчь“. Редакт.-Издат. П. А. Готуа.

1910 წ. გამომდის სურათებიანი უურნალი

წლებად 5 მ. ნახ. წლით 3 მ. ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღ. დრ. სახ. კანტ., ი. იმედაშვილთან. ფოსტის აღრესი: თიფლის, რედ. „Театри да Цховреба“ იოს. ვახ. იმედაშვილი.

Продолжается подписка на 1910 года на **„ТЕАТРЪ И ИСКУССТВО“** 14 годъ изданія. Подписная цѣна на годъ 7 рублей. Главная контора—СПБ., Вознесенскій, 4, Тел. 16-69. Для телеграммъ: Петербургъ, Театръ Искусство. Допускается расрочка 3 р. при подпискѣ, 2 р.—къ 1 апрѣля и 2 р. къ 1 июня. За границу 10 р. Отдѣльные №№ по 20 коп. Ред. О. Р. КУГЕЛЬ. Изд. З. В. ТИМОФѢВА (Холмская).

КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ „НОВАЯ РѢЧЬ“ И. Д. Кизнадзе. Въ магазинѣ имѣются всѣ вновь выходящія книги. Магазинъ принимаетъ на себя составленіе всевозможныхъ библиотекъ: публичныхъ, общественныхъ, фабричныхъ, школьных дѣтскихъ и т. д. Иногородныя требованія исполняются въ двухъ дневной срокъ. Тифлисъ, Головинскій пр. д. Мирзоева № 22.

6-й годъ изданія **„НОВАЯ НИВА“** Единет. общед. журналъ, открыта подписка пи 1910 году; подписчики получаютъ: 52 №№ журнала, 52 книги, 52 приложенія, а именно: 12 книгъ «новости литературы»; 12 книгъ полнаго собранія сочиненій И. С. Тургенева. 12 книгъ „Избранныя произведенія“ Некрасова, Надсона, Пушкина, Лермонтова, гр. Л. Толстого, гр. А. Толстова, 12 книгъ: „всѣмирная библиотена“; 4 книги самоучители: нѣмецкаго и французскаго языка, самоучитель борьбы и фехтованія, самоучитель танцевъ и музыки. 52 фотографюры роскошный альбомъ въ золотомъ переплетѣ, послѣдней парижской выставки „салонъ“ исполненный по специальному заказу редакціи въ Лейпцигѣ. Календарь на 1910 годъ исполненный въ краснахъ. Подписная цѣна на журналъ со нѣми приложеніями 5 р. съ доставкой и пересылкой по всѣмъ города 6 р. за границу 9 р. допускается расрочка. Подписка принимается въ редакціи „НОВАЯ НИВА“ СПБ., Невскій 76. Издатель-редакторъ Н. А. КУРИЛОВЪ.

Отдѣленіе скоропечат. „Прогрессъ“ Дворцовая ул., домъ груз. Дворянства.